

United Professionals

kancelarie adwokackie

www.up-kancelarie.pl

Camerimage Forum - X Muza a Temida

Bydgoszcz, 17 listopada 2016 r.

Cudze utwory we własnym filmie - granice dozwolonego użytku po zmianach w prawie autorskim

adw. Łukasz Niedziela

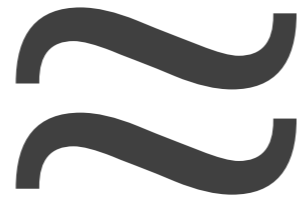

Zagadnienia problemowe:

1. Zasady ochrony prawnoautorskiej - kiedy potrzebna jest zgoda na włączenie materiałów do filmu?
2. Wybrane wyjątki od zakazu korzystania z utworu bez zgody.

Konstrukcja praw własności intelektualnej

własność intelektualna $\approx$ własność rzeczy

Istota własności intelektualnej - monopol twórcy

Konstrukcja prawa własności na dobrach niematerialnych jest zbliżona do konstrukcji prawa własności na dobrach materialnych (rzeczach).

WSPÓLNA ZASADA:

niedozwolone jest korzystanie z cudzej własności bez uzyskania zgody osoby uprawnionej.

Autorskie prawa majątkowe

- zakres uprawnień – art. 17

- ✓ Wyłączne prawo do **korzystania** z utworu na wszystkich polach eksploatacji;
- ✓ wyłączne prawo do **rozporządzania** utworem na wszystkich polach eksploatacji;
- ✓ prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu (?)

Utwór jako przedmiot prawa autorskiego

Utwór w rozumieniu prawa autorskiego.

Co podlega ochronie i kiedy potrzebna jest zgoda na korzystanie z cudzych materiałów?

Podstawa prawna: art. 1 ust. 1 prawa autorskiego - definicja legalna utworu

Utwór:

Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności **twórczej** o **indywidualnym** charakterze, **ustalony** w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

Utwór:

Warszawska Syrenka, autor rzeźby: Ludwika Nitschowa
fot. Dixi, źródło: Wikipedia.

- dobro **niematerialne** (nie nośnik),
- rezultat pracy **człowieka** (nie maszyny),
- **oryginalny** (twórczy, niepowtarzalny),
- **indywidualny** (noszący piętno autora),
- **ustalony** w dowolnej postaci (uzewnętrzniony, tj. dostrzegalny dla zmysłów, obiektywnie istniejący).

Granice prawa autorskiego

- gdzie kończy się banał, a zaczyna oryginalność?

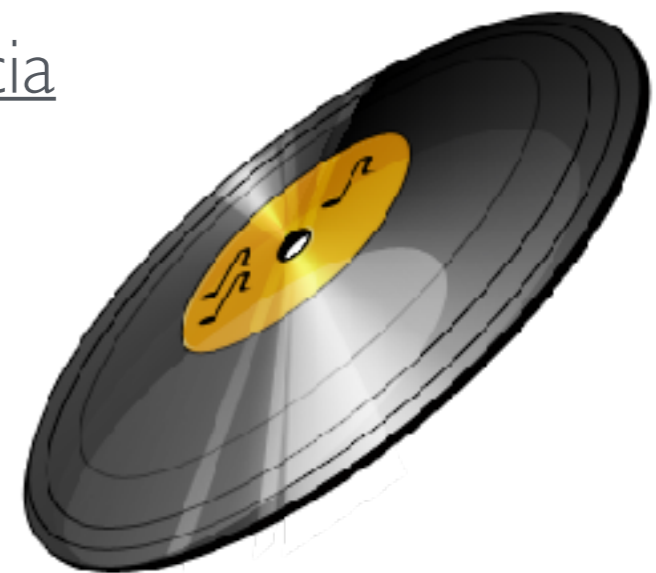
Is this copyrighted?

Utwór - o czym należy pamiętać?

- ✓ Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne (nie podlega ochronie wytwór nieskonkretyzowany, np. temat dzieła, fabuła, pomysł, koncepcja, fakt);
- ✓ utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia (uzewnętrznienia, np. zaśpiewanie oryginalnej piosenki), chociażby miał postać nieukończoną;
- ✓ ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności (nie trzeba utworu nigdzie rejestrować, ani opatrywać znaczkami „©” lub notami prawnoautorskimi);
- ✓ Nie mają znaczenia m.in. zamiar twórczy, predyspozycje , czy uznanie autora, przebieg procesu twórczego, wartość artystyczna dzieła (utwór może stworzyć także osoba nieposiadająca zdolności do czynności prawnych, np. dziecko w szkole).

Utwór a jego nośnik – wzajemne relacje

- ✓ Utwór (podobnie jak przedmioty praw pokrewnych) jest dobrem niematerialnym, istnieje niezależnie od swojego materialnego nośnika;
- ✓ utwór najczęściej jest utrwalony na fizycznym nośniku, tzw. *corpus mechanicum* (np. muzyka na płycie), ale nie jest to warunek jego istnienia, ani powstania;
- ✓ nośnik jako rzecz jest przedmiotem prawa własności uregulowanego w kodeksie cywilnym (tak, jak np. prawo własności samochodu), a nie przedmiotem prawa autorskiego;
- ✓ nabycie prawa własności nośnika (np. zakup odbitki zdjęcia , oryginału obrazu olejnego, płyty audio) NIE powoduje automatycznie nabycia praw autorskich do utrwalonych na nośnikach utworów;
- ✓ nabycie praw do utworu NIE powoduje automatycznie nabycia jakichkolwiek praw do nośnika.

Przykładowe kategorie utworów wymienione są w ustawie (katalog otwarty, art. 1 ust. 2):

- wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, **kartograficzne** oraz **programy komputerowe**);
- plastyczne;
- **fotograficzne**;
- lutnicze;
- wzornictwa przemysłowego;
- architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
- **muzyczne** i słowno-muzyczne;
- sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- **audiowizualne** (w tym filmowe).

Cechy szczególne wybranych utworów - o tym warto pamiętać:

- Utwory muzyczne nagrane na nośnik dźwięku objęte są prawem autorskim (autor muzyki i tekstu), a nadto prawami pokrewnymi do artystycznego wykonania (wykonawca) oraz prawami do fonogramu (producent nagrania).

- Utwory fotograficzne podlegają ochronie wyłącznie jeśli są oryginalne (np. typowe zdjęcie paszportowe zwykle nie będzie utworem). Pamiętać należy dodatkowo o prawach do obiektów fotografowanych (np. autorskich do rzeźby, czy obrazu, prawach do wizerunku, prawie do prywatności, itd.).

- Utwory audiowizualne podlegają szczególnej regulacji. Ich eksploatacja na niektórych polach wymaga odprowadzenia dodatkowego wynagrodzenia na rzecz współtwórców (np. reżysera, operatora obrazu, autora scenariusza, autora muzyki filmowej).

Wyjątki od zasady monopolu autorskiego (tzw. licencje ustawowe):

Podstawa prawna: art. 23 – 35¹² ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

1. dozwolony użytek prywatny (osobisty);
2. dozwolony użytek publiczny.

Dozwolony użytek publiczny

Określone przez prawo autorskie sytuacje, w których możliwe jest publiczne korzystanie z cudzego utworu bez zgody osoby uprawnionej do tego utworu, a w niektórych przypadkach także bezpłatnie.

Dozwolony użytek publiczny

1. stanowi ustawowe i celowe ograniczenie ochrony prawnoautorskiej;
2. jest wyjątkiem od generalnego zakazu korzystania z cudzej twórczości bez zgody podmiotu uprawnionego;
3. jest niezbędny dla ochrony innych niż twórczość wartości, takich jak wolność słowa, swoboda krytyki, dostęp do dóbr kultury i sztuki, dostęp do informacji;
4. stanowi zawsze pewien kompromis pomiędzy prawami jednostki (twórcy), a zbiorowości (pozostałych osób).

Dozwolony użytek publiczny w prawie polskim

1. Ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim (t.j. Dz.U. z 1935 r. Nr 36, poz. 260).
2. Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. z 1952 r. Nr 34, poz. 234 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. Nr 90, poz. 631 ze zm.).

Lex retro non agit
(art. 127 ust. 2 ustawy)

Dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy **czynności prawne** odnoszące się do prawa autorskiego są skuteczne i podlegają ocenie według przepisów prawa dotychczasowego; odnosi się to również do **zdarzeń innych** niż czynności prawne.

Wojciech Kossak, *Ułan i dziewczyna*

źródło: http://www.wawel.net/images/malar/kossak_wojciech/htm/41.htm

Domena publiczna

**W 2016 roku do domeny
publicznej
weszły dzieła twórców zmarłych
przed 1946 r.**

Zasada wygasania autorskich praw majątkowych art. 36 prawa autorskiego

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem lat siedemdziesięciu:

1. od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych;
2. w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany - od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość;
3. w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca - od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony - od daty jego ustalenia;
4. **w odniesieniu do utworu audiowizualnego** - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego;
5. w odniesieniu do utworu słowno-muzycznego, jeżeli utwór słowny i utwór muzyczny zostały stworzone specjalnie dla danego utworu słowno-muzycznego - od śmierci później zmarłej z wymienionych osób: autora utworu słownego albo kompozytora utworu muzycznego.

zdjęcie: autor nieznany

źródło: <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1595204&page=10>

Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim

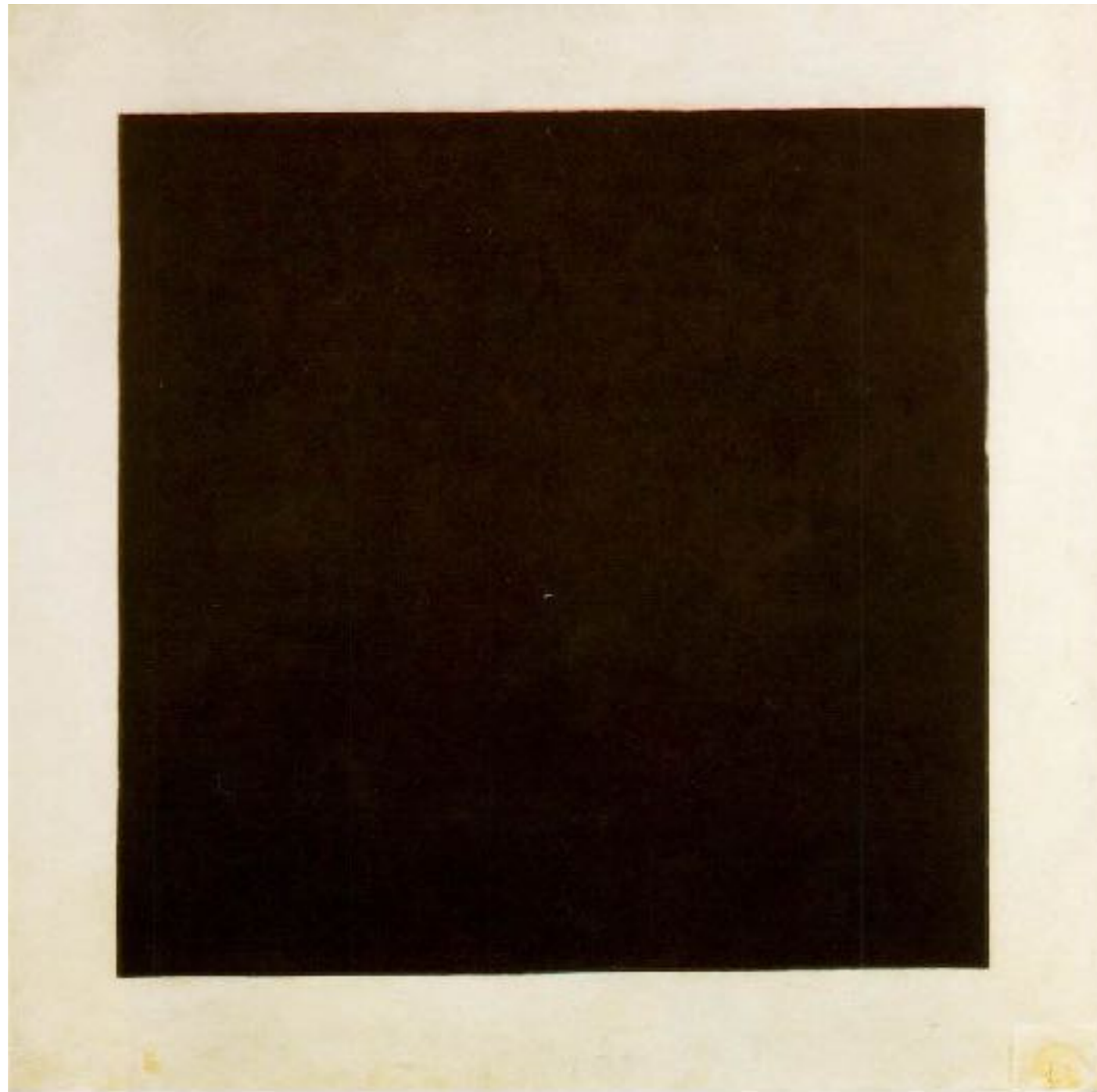
art. 2 § 1

Utwór, wykonany sposobem fotograficznym lub do fotografii podobnym, jest przedmiotem prawa autorskiego, jeżeli na utworze uwidoczniono wyraźnie zastrzeżenie prawa autorskiego.

Ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim

art. 3

Prawo autorskie do utworów fotograficznych lub otrzymanych w podobny do fotografii sposób istnieje pod warunkiem, że zastrzeżenie wyraźne uwidoczniło na odbitkach. Na odbitkach fotograficznych i reprodukcjach, otrzymywanych w podobny do fotografii sposób, na filmach, a także na nutach dla mechanizmu, na walcach fonograficznych i tym podobnych przyrządach, odtwarzających utwór w sposób mechaniczny, należy uwidocznic rok zdjęcia lub przeniesienia. W braku podania roku prawo autorskie do takich utworów wtedy tylko ma skutek przeciw osobom trzecim, jeżeli wiedziały, że czas trwania prawa autorskiego jeszcze nie upłynął.

Obraz: Kazimierz Malewicz, zdjęcie: autor nieznany
źródło: Wikipedia

a alamy stock photo

B0R4W2
www.alamy.com

autor nieznany

źródło: <http://www.alamy.com/stock-photo-boy-child-young-drinking-coke-a-cola-can-tin-pop-red-coke-can-drink-17733998.html>

zdjęcie: autor nieznany
źródło: Wikipedia

zdjęcie: autor nieznany, źródło: <http://www.businessinsider.com/winners-of-the-chimpanzee-art-contest-2013-8?op=1>

Bob Marley

Autor : nieznany, źródło: Wikipedia

X. v. Y. AG, decision of the Swiss Federal Supreme Court of [September 5](#) 2003; [BGE 130 III 168](#)

Christoph Meili

Autor: nieznany, źródło: Wikipedia

Blau Guggenheim v. British Broadcasting Corporation BBC, decision of the Swiss Federal Supreme Court of [April 19](#) 2004; [BGE 130 III 714](#)

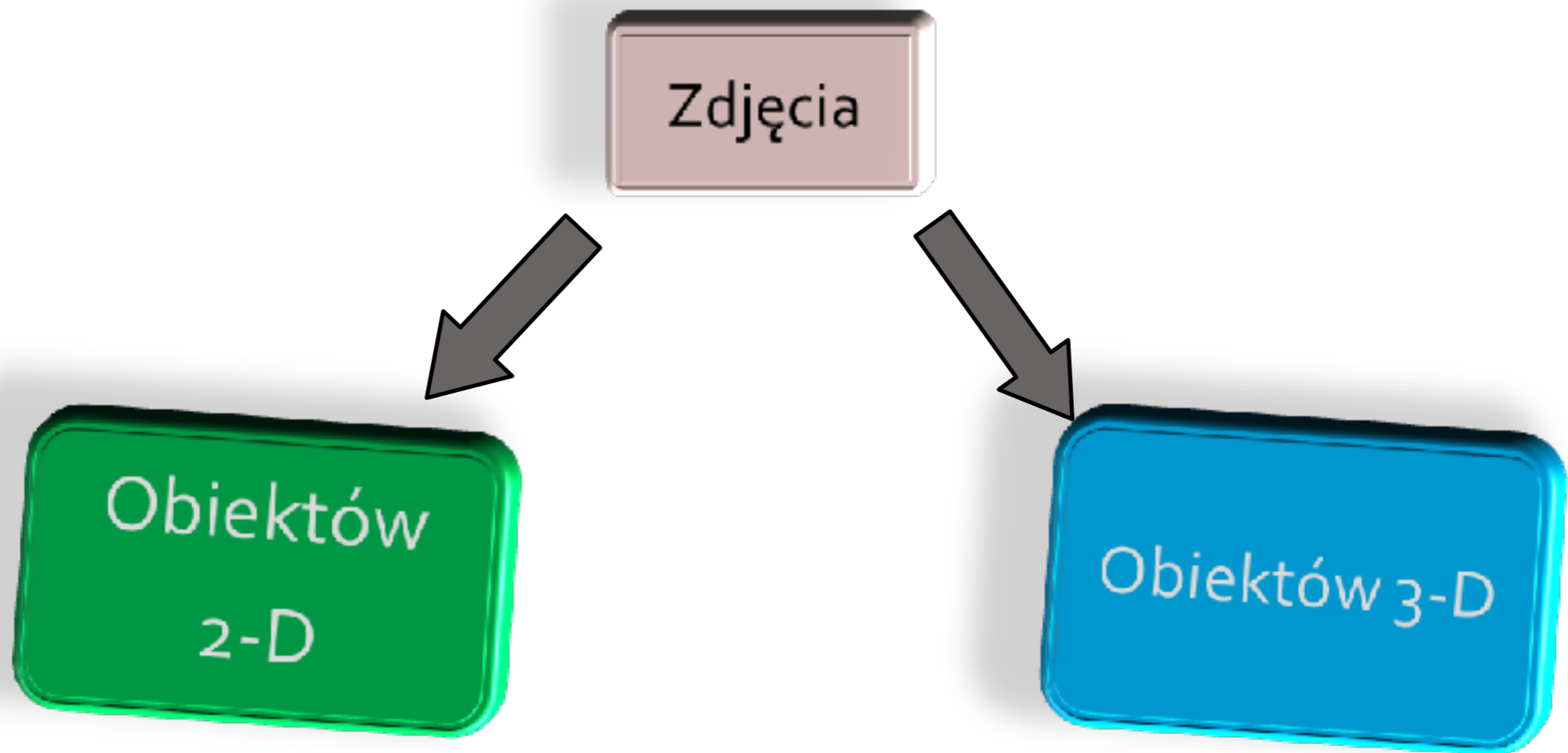
Christo i Jeanne-Claude, *Wrapped Reichstag*, Berlin 1971-95, zdjęcie: Wolfgang Volz
źródło: <http://www.christojeanneclaude.net/wr.shtml>

Ochrona utworów fotograficznych w orzecznictwie sądowym.

Kiedy można korzystać z utworu fotograficznego bez umowy z podmiotem uprawnionym?

Status prawny fotografii zależy w dużej mierze od rodzaju obiektu fotografowanego widocznego na zdjęciu.

1. Polski Sąd Najwyższy:

- orzeczenie z dnia 5 lipca 2002 r.

indywidualny wkład twórczy fotografa musi być widoczny na zdjęciu, wykonywanie czynności technicznych przy obsłudze sprzętu nie prowadzi do współtwórczości; wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 5 lipca 2002 r., III CKN 1096/00;

- orzeczenie z dnia 26 czerwca 1998 r.

Fotograf, który wykonał zdjęcia kolekcji muzealiów dla celów dokumentacyjnych nie korzysta z ochrony prawa autorskiego (brak oryginalności); wyrok SN z dnia 26 czerwca 1998 r., I PKN 196/98

2. Sądy USA:

- Bridgeman Art Library v. Corel Corp.;

- Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co., Inc. – "zwykłe kopiowanie" nie podlega ochronie.

Mona Lisa

Painter: Leonardo Da Vinci

Photographer: unknown

Source: Wikipedia

Zasada:

Wierne reprodukcje fotograficzne nie podlegają ochronie prawa autorskiego.

Zasada:

Fotografie obiektów 3-D podlegają zwykle ochronie.

Wymagana jest zgoda uprawnionego na skorzystanie takich zdjęć, chyba że prawo dopuszcza korzystanie bez zgody.

Nowelizacja ustawy o prawie autorskim (zmiana m.in. treści art. 23¹ ustawy):

Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o grach hazardowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1639).

Wejście w życie nowelizacji: 20.11.2015 r.

Korzystanie z utworów w materiałach promocyjnych

Nowe brzmienie art. 33³ prawa autorskiego

1. Wolno korzystać z utworów w celu reklamy publicznie dostępnej wystawy lub publicznej sprzedaży utworów, w zakresie uzasadnionym **promocją** tej wystawy lub sprzedaży, z wyłączeniem innego handlowego wykorzystania.
2. Korzystanie, o którym mowa w ust. 1, dotyczy w szczególności publicznie dostępnych wystaw w muzeach, galeriach, salach wystawowych i obejmuje korzystanie z utworów w **ogłoszeniach, katalogach** i innych **materiałach rozpowszechnianych** dla promocji wystawy lub sprzedaży oraz wystawienie lub inne udostępnianie **egzemplarzy** utworów dla tych celów.

Korzystanie z utworów w materiałach promocyjnych

Poprzednie brzmienie art. 33³ prawa autorskiego
- do dnia 19.11.2015 r.

Wolno w celu reklamy wystawy publicznej lub publicznej sprzedaży utworów korzystać z **egzemplarzy** utworów już rozpowszechnionych, w zakresie uzasadnionym promocją wystawy lub sprzedaży, z wyłączeniem innego handlowego wykorzystania.

Korzystanie z utworów w materiałach promocyjnych

Usunięty art. 33 pkt 2 prawa autorskiego
- obowiązywał do dnia 19.11.2015 r.

Wolno rozpowszechniać utwory wystawione w publicznie dostępnych zbiorach, takich jak muzea, galerie, sale wystawowe, lecz **tylko w katalogach i w wydawnictwach publikowanych** dla promocji tych utworów, a także w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach w prasie i telewizji, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji.

Korzystanie z utworów w materiałach promocyjnych

Nowe brzmienie art. 33³ prawa autorskiego
- od dnia 20.11.2015 r.

Rozszerzono zakres dozwolonego korzystania także na użytek wykraczający poza publikację egzemplarzy utworów.

Obecnie można korzystać z utworów na potrzeby promocji wystawy także w materiałach rozpowszechnianych np. w Internecie.

Streaming

utworów audiowizualnych w sieci

źródło: <https://shield.nvidia.fr/node/2503>, autor nieznany.

Art. 23¹ ustawy w nowym brzmieniu

Nie wymaga zezwolenia twórcy tymczasowe zwielokrotnienie, o charakterze przejściowym lub incydentalnym, niemające samodzielnego znaczenia gospodarczego, a stanowiące integralną i niezbędną część procesu technologicznego, którego celem jest wyłącznie umożliwienie:

- 1) przekazu utworu w systemie teleinformatycznym pomiędzy osobami trzecimi przez pośrednika lub
- 2) zgodnego z prawem korzystania z utworu.

Art. 23¹ ustawy - porównanie z brzmieniem obowiązującym do 19.11.2015 r.

Nie wymaga zezwolenia twórcy tymczasowe
zwielokrotnienie, o charakterze przejściowym
~~przejściowe~~ lub incydentalnym ~~incydentalne~~
~~zwielokrotnianie utworów~~, niemające samodzielnego
znaczenia gospodarczego, a stanowiące integralną i
niezbędną podstawową część procesu technologicznego,
którego celem jest ~~oraz mające na celu~~ wyłącznie
umożliwienie:

- 1)** przekazu utworu w systemie teleinformatycznym pomiędzy osobami trzecimi przez pośrednika lub
- 2)** zgodnego z prawem korzystania z utworu.

***Art. 23¹* ustawy stanowi
obligatoryjny wyjątek od praw
wyłączych twórcy zawarty w
dyrektywie 2001/29/WE (art. 5 ust.1
dyrektywy)**

Wyrok TSUE z 05.06.2014 r. w sprawie *Public Relations Consultants Association Ltd v. Newspaper Licensing Agency Ltd i in.* (C-360/13)

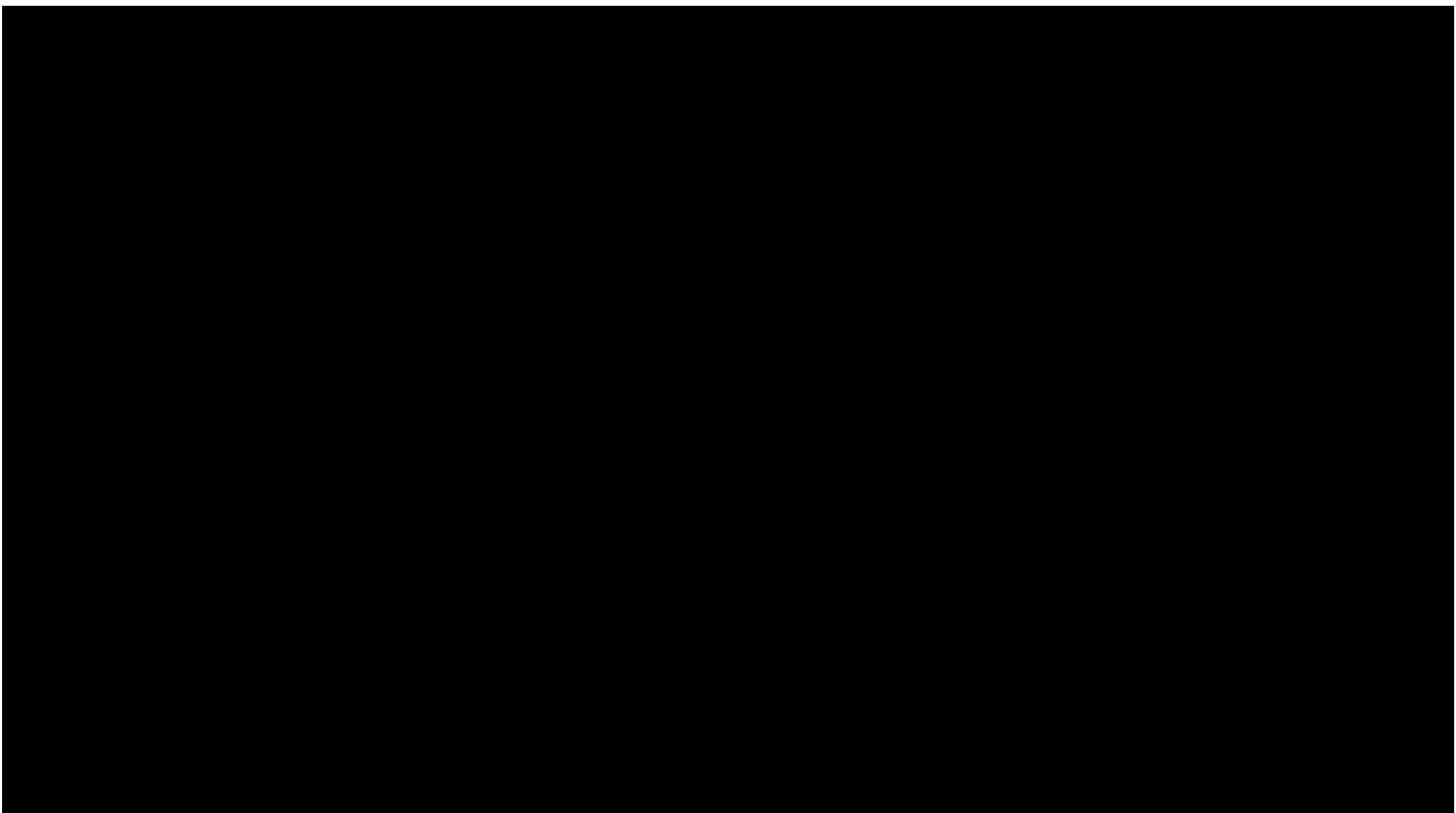
„Artykuł 5 dyrektywy 2001/29/WE powinien być interpretowany w ten sposób, że kopie na ekranie komputera użytkownika i kopie w pamięci podręcznej na twardej dysku tego komputera tworzone przez użytkownika końcowego podczas oglądania strony internetowej spełniają zarówno przesłanki, zgodnie z którymi kopie te muszą być tymczasowe, mieć charakter przejściowy lub dodatkowy oraz stanowić integralną i podstawową część procesu technologicznego, jak i przesłanki określone w art. 5 ust. 5 tej dyrektywy, w związku z czym **mogą być one tworzone bez zezwolenia podmiotów praw autorskich**”.

Nowy art. 29¹ ustawy o prawie autorskim (obowiązuje od 20.11.2015 r.)

Wolno korzystać z utworów na potrzeby parodii, pastiszu lub karykatury, w zakresie uzasadnionym prawami tych gatunków twórczości.

Najważniejsze skutki wprowadzenia art. 29¹ prawa autorskiego

1. Nie ma już wątpliwości, że dozwolone jest korzystanie z cudzych utworów na potrzeby pastiszu, parodii i karykatury.
2. Korzystać wolno w granicach tych gatunków twórczości - należy dopuścić możliwość modyfikowania cudzych dzieł, nie muszą zostać przytoczone bez zmian.
3. Nowela nie uwzględnia kolażu oraz nie rozwiewa wątpliwości odnośnie *found footage film*.

Lana Del Ray, Video Games
autorzy: Lana Del Rey, Justin Parker
Producent: Justin Parker, Robopop
źródło: YouTube.

Found footage film

1. Zbiór cytatów?
2. Opracowanie?
3. Tej kategorii utworów nie można jednoznacznie sklasyfikować z uwagi na występującą w praktyce mnogość sposobów realizacji.
4. Każdy przypadek należy oceniać indywidualnie.

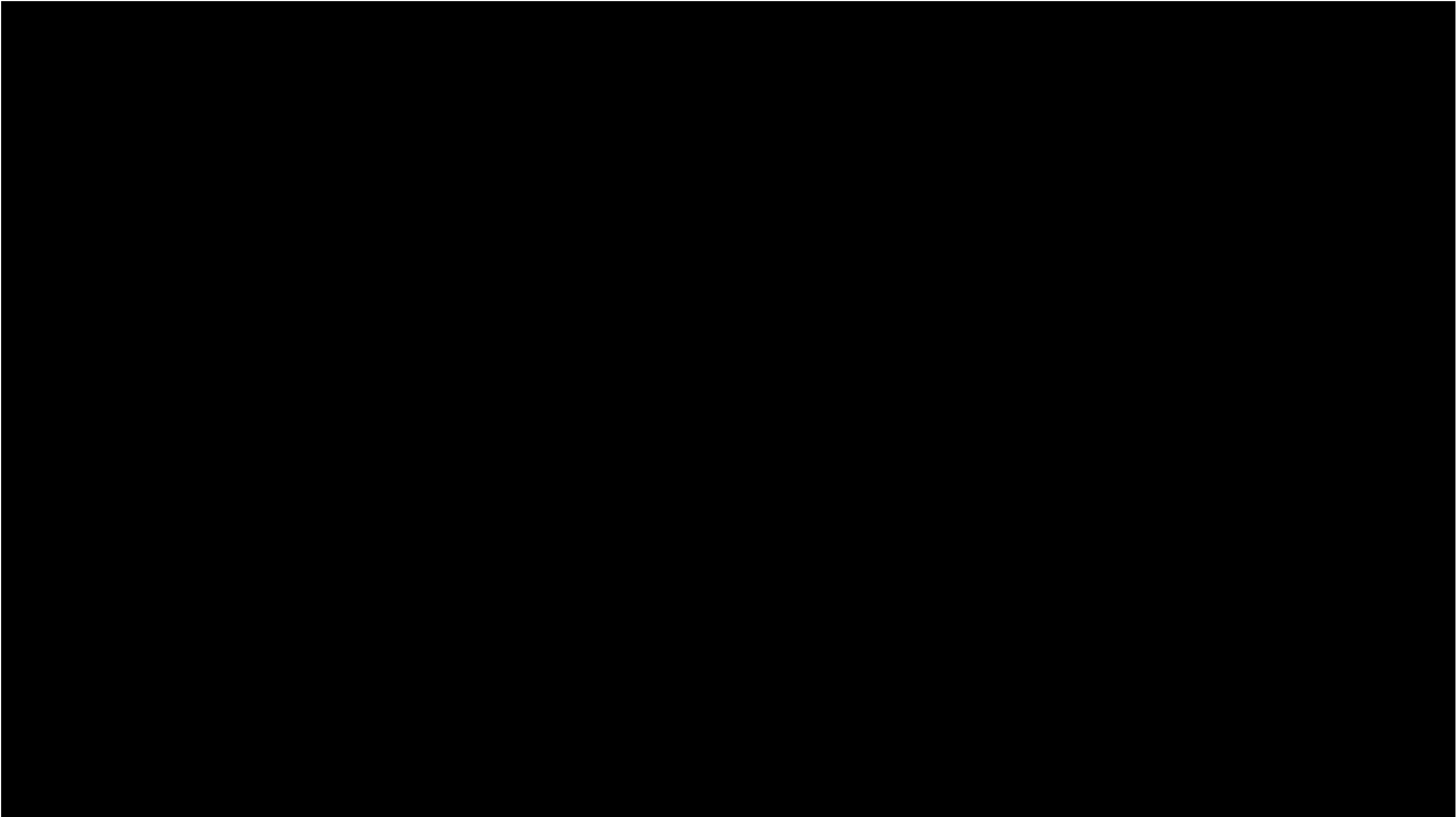
Incydentalne włączenie cudzych utworów do filmu (art. 29² ustawy - od 20.11.2015 r.)

*Wolno w sposób niezamierzony
włączyć utwór do innego utworu, o
ile włączony utwór nie ma
znaczenia dla utworu, do którego
został włączony.*

Kiedy użycie będzie „incydentalne”?

1. Brak celowego związku pomiędzy utworami;
2. brak znaczenia utworu włączonego dla tworzonego utworu;
3. brak zamiaru włączenia (brak realnego wpływu na włączenie);
4. utwór włączony stanowi przypadkowe tło filmowanej sceny.

Rodzina Soprano, sezon 3, odc. 2, "Proshai, Livushka"
reżyseria: Tim Van Patten, scenariusz: David Chase,
w tle: "The Public Enemy" (1931), reż. William A. Wellman, scenariusz: Kubec Glasmon, John Bright
źródło: YouTube.

Wyrok Bundesgerichtshof ("BGH" - Niemiecki Federalny Trybunał Sprawiedliwości) z dnia 17.11.2014 r. w sprawie I ZR 177/13: Moebelkatalog [Katalog Mebli]

Jeśli włączany utwór wykazuje związek z własnym filmem można rozważyć wyeksponowanie tego związku w celu zastosowania prawa cytatu lub innej licencji ustawowej (dozwolony użytek).

Brak możliwości zastosowania prawa cytatu lub użycia incydentalnego

- co robić?

Zanim zapłacisz za utwór, warto rozważyć:

1. czy dany materiał jest w ogóle utworem;
2. czy ochrona nie jest wyłączona (art. 4 ustawy);
3. czy możliwe jest zastosowanie innej licencji ustawowej;
4. czy prawa majątkowe nie wygasły (domena publiczna).

Dziękuję za uwagę.

United Professionals

kancelarie adwokackie